

WYDZIAŁ NAUKI KATOLICKIEJ KURII DIECEZJALNEJ ELBLĄSKIEJ

WSTĘP

Od czasu Soboru Watykańskiego II katecheza znalazła się w centrum zainteresowań Kościoła. Źródłem tej sytuacji stała się odnowiona wizja Kościoła, jako wspólnoty misyjnej. Ta soborowa wizja stanowiła z kolei źródło rozważań, związanych z działalnością Kościoła. Rzeczywistością katechezy zajęło się Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów z roku 1977, które uznało odnowę katechetyczną za bezcenny dar udzielony przez Ducha Świętego współczesnemu Kościołowi. Również wcześniejsze Zgromadzenie Synodu Biskupów z roku 1974 dotyczyło poniekąd katechezy. Uwieńczono adhortacją apostolską Pawła VI *Evangelii nuntiandi* dostrzegło w działalności ewangelizacyjnej — a co za tym idzie, także w katechetycznej — właściwe powołanie Kościoła (por. EN 14). Coraz większa troska Kościoła o katechezę wynika jednocześnie z uwarunkowań społeczno — kulturowych współczesności, z pluralizmu poglądów, teorii i sposobów postępowania, z rozprzestrzeniającego się sekularyzmu i obojętności religijnej oraz z kryzysu przekazu wiary.

Wartość i znaczenie katechezy dla życia Kościoła lokalnego wyraźnie podkreślają słowa Jana Pawła II z adhortacji apostolskiej *Catechesi tradendae*: „Kościół przy końcu XX wieku, wzywany jest przez Boga i przez same dziejowe wydarzenia, które są również wezwaniami Bożymi, aby odnowił nadzieję, pokładaną w działalności katechetycznej jako w szczególnie ważnym zadaniu całego swego posługiwania. Kościół jest przynaglany, aby zachował dla katechezy największe swe bogactwa, a mianowicie ludzi i siły, nie szczędząc żadnych starań, trudów i środków materialnych, aby lepiej ją organizować i kształcić tych, którzy będą jej odpowiednio służyć” (CT 15). Oznacza to konieczność traktowania katechezy jako posługi — par excellence — eklezjalnej, stanowiącej przedmiot troski całej wspólnoty kościelnej. Również *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*¹ wskazuje na katechezę, jako na jedyną posługę, realizowaną przez kapłanów, diakonów, zakonników i świeckich w łączności z biskupem. Jest ona służbą eklezjalną nieodzowną dla wzrostu Kościoła i posiada charakter własny, który wynika ze specyfiki działalności katechetycznej w ramach procesu ewangelizacji (DOK 219).

¹ Kongregacja ds. Duchowieństwa. *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji* 1997, Poznań 1998, cytując dalej: DOK.

Cała wspólnota chrześcijańska winna czuć się odpowiedzialna za dzieło katechizacji. Jest to jednak odpowiedzialność zróżnicowana. Najwyższą władzę prowadzenia, kierowania i koordynowania katechezy mają biskupi. Są oni pierwszymi odpowiedzialnymi za katechezę, nie tylko w swoich diecezjach, ale w duchu kolegalności biskupiej, pod przewodnictwem papieża, również w Kościele powszechnym. Na nich spoczywa obowiązek nauczania, jak również wzbudzanie i podtrzymywanie szczerego zapału katechetycznego (por. CT 16, 63). Wyrazem troski biskupa diecezjalnego o dzieło katechezy jest między innymi ustanowienie w ramach kurii biskupiej wydziału, zajmującego się organizacją katechezy na terenie diecezji, formacją katechetów oraz religijnym rozwojem zwłaszcza dzieci i młodzieży.

I. POWSTANIE WYDZIAŁU I ORGANIZACJA POSŁUGI KATECHETYCZNEJ

Referat Katechetyczny² (*Officium catechisticum*) został ustanowiony we wszystkich diecezjach dekretem Świętej Kongregacji Soboru *Provido sane* z dnia 12 stycznia 1935 r. „Jest on narzędziem, którym posługuje się biskup — głowa wspólnoty i wykładowca nauki — dla kierowania całą działalnością katechetyczną w diecezji” (DCG 126). Do zadań Referatu Katechetycznego należą przede wszystkim:

- nadzór merytoryczny i metodyczny nad katechetami;
- sprawy personalne i organizacyjne, dotyczące katechezy szkolnej i parafialnej;
- koordynacja szkolnego nauczania religii z katechezą sakramentalną w parafiach;
- nadzór nad realizacją w parafiach planu katechetycznego diecezji, uwzględniającego również katechezę dorosłych;
- nadzór nad organizacją rekolekcji dla dzieci i młodzieży;
- inspirowanie działań duszpastersko-katechetycznych w diecezji;
- organizacja kształcenia i dokształcania katechetów;
- wykonywanie innych zadań zleconych przez biskupa diecezjalnego (PDK 137).

Dlatego od początku Diecezji Elbląskiej w strukturach Kurii Diecezjalnej powołany został Wydział Katechetyczny³ z odpowiednim mu zakresem obowiązków. Zanim to jednak nastąpiło, pieczę nad katechetami sprawował ks. infułat dr Mieczysław Józefczyk, najpierw jako wikariusz biskupi Diecezji Warmińskiej, a następnie jako wikariusz generalny Diecezji Elbląskiej. Był on organizatorem nauki religii zwłaszcza w trudnym okresie 1990–1992, kiedy to katecheza powróciła do szkół. Od czerwca 1992 r. do chwili obecnej urząd dyrektora Wydziału

² Referat Katechetyczny kurii biskupiej posiada w diecezjach różne nazwy, np.: Wydział Katechizacji Dzieci i Młodzieży, Wydział Wychowania Katolickiego, Wydział Katechetyczny, Wydział Nauki Katolickiej itp.

³ Wydział Katechetyczny został niebawem przemianowany na Wydział Nauki Katolickiej.

Katechetycznego (przemianowanego później na Wydział Nauki Katolickiej) sprawowali kolejno: ks. dr Jan Wiśniewski (16 VI 1992 – 30 IX 1994)⁴, ks. mgr Edward Rysztowski (5 X 1994 – 30 VI 1995)⁵, ks. dr Wojciech Zawadzki (1 VII 1995 – 31 VIII 1999)⁶, ks. dr Marek Żmudziński (1 IX 1999 – 28 II 2001)⁷ i ks. dr Grzegorz Puchalski (od 1 III 2001), obecny dyrektor WNK.

1. Akty prawne i regulacje

Pierwszym dyrektorem i zarazem organizatorem Wydziału Katechetycznego został, z dniem 16 czerwca 1992 r. ks. dr Jan Wiśniewski, ówczesny proboszcz par. Św. Rodziny w Ryjewie⁸. Pierwsze działania nowego dyrektora dotyczyły wprowadzenia nowych druków *Skierowanie* i *Misja kanoniczna*⁹. Pierwszy z nich jest dokumentem, na podstawie którego dyrektor szkoły zawiera z katechetą umowę o pracę. Drugi z nich jest potwierdzeniem tego, że katecheta przekazuje nie swoją naukę, lecz ma udział w funkcji prorockiej Kościoła, której realizację we właściwym zakresie zleca mu biskup diecezjalny (por. KPK kan. 774 § 1). W późniejszym czasie *Misja kanoniczna* została przygotowana w formie legitymacji, przedłużanej co roku¹⁰. W tym samym czasie został wprowadzony również obowiązek sporządzania przez proboszczów ankiety katechetycznej, która zawiera informacje na temat szkoły, uczniów w szkole i na katechezie oraz osób uczących religii¹¹. Jest ona sporządzana co roku, na początku roku szkolnego w celu aktualizacji danych, dotyczących szkół, katechetów i katechizowanych.

Dyrektor Wydziału Katechetycznego rozpoczął wraz z nowym rokiem szkolnym 1992/1993 wizytacje szkół, aby zorientować się w sytuacji katechezy na terenie diecezji oraz określić stopień wdrożenia Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych¹². W tym czasie zwizytował około 160 szkół, zaś w roku szkolnym 1993/94 przeprowadził około 100 hospitacji katechetów. Owocem pracy wizytacyjnej była, opublikowana w pierwszą rocznicę powstania Diecezji Elbląskiej, *Instrukcja Katechetyczna*, podpisana przez Biskupa Elblą-

⁴ Ks. prof. dr hab. J. Wiśniewski jest obecnie profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, gdzie pełni funkcję kierownika Zakładu Patrologii i Historii Kościoła Starożytnego.

⁵ Ks. mgr E. Rysztowski jest obecnie proboszczem parafii pw. Świętej Rodziny w Elblągu, administratorem Diecezjalnego Domu Formacyjnego w Mikoszewie i przewodniczącym elbląskiego oddziału KARAN.

⁶ Ks. dr W. Zawadzki pełni obecnie funkcję dyrektora Archiwum Diecezji Elbląskiej i jest katechetą w I Liceum Ogólnokształcącym w Elblągu.

⁷ Ks. dr M. Żmudziński pracuje obecnie jako adiunkt na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie i jednocześnie jest proboszczem par. św. Antoniego w Mikołajkach Pomorskich.

⁸ Kurenda 9/92, s. 59, poz. 55. Archiwum Akt Nowych Kurii Diecezjalnej Elbląskiej (cytuje: AANKDE), Kurenda 1/1992.

⁹ Tamże.

¹⁰ Kurenda 6/94, s. 33, poz. 34; AANKDE, Kurenda 3/1994.

¹¹ Kurenda 12/92, s. 77, poz. 80; AANKDE, Kurenda 1/1992.

¹² Dz.U. z 1992 r. Nr 36, poz. 155.

skiego. Porusza się w niej zagadnienie obowiązków proboszcza, związanych z organizacją lekcji religii, zatrudnianiem katechetów oraz opieką pastoralną nad nimi. W Instrukcji mówi się o obowiązkach katechety takich, jak: wypełnianie dziennika lekcyjnego, podawanie ocen z religii do wiadomości rodziców, udział w radach pedagogicznych, przygotowywanie gazetki ściennej o treści religijnej oraz pisanie konspektów lekcji przez pierwsze trzy lata katechizacji. Instrukcja mówi obszernie na temat dwóch godzin lekcji religii oraz wprowadza regulacje dotyczące mianowania nauczycieli religii¹³.

W późniejszym czasie katecheci zostali zobowiązani do wystawiania zaświadczeń dla uczniów ostatnich klas szkół podstawowych i średnich. Obowiązek ten został wprowadzony ze względu na brak czytelności zapisu „religia/etyka” na świadectwie szkolnym. Uczeń mógł bowiem uczęszczać na lekcje etyki, bądź religii innego wyznania¹⁴.

Z końcem roku szkolnego 1992/93 Wydział Katechetyczny wprowadził obowiązek sporządzania „Umowy wewnętrznej” pomiędzy proboszczem parafii a katechetą, pracującym w szkole na terenie danej parafii. Odtąd „Umowa wewnętrzna” stanowi aneks do misji kanonicznej oraz umowy o pracę. Proboszcz parafii zobowiązuje się w niej do udzielania pomocy katechecie w organizowaniu pracy katechetycznej w szkole, do organizowania comiesięcznych spotkań roboczych oraz umożliwienia udziału w rekolekcjach i szczególnej troski o rozwój duchowy katechety. Ostatnie zobowiązanie zostało niedawno uściślone i mówi, że proboszcz jest zobowiązany do dofinansowania katechecie świeckiemu dorocznych rekolekcji katechetycznych. Nauczyciel religii poprzez „Umowę wewnętrzną” zobowiązany jest do czynnego włączenia się w życie parafii przez co rozumie się:

- Pomoc w przygotowaniu liturgii oraz czynną obecność na Mszy św. dziecięcej albo młodzieżowej: niedzielnej, pierwszopiątkowej, roratniej, a także pomoc w przygotowaniu i prowadzeniu nabożeństw dla dzieci i młodzieży (np. Droga Krzyżowa, Majowe, Czerwcowe, Różańcowe);
- Udział i pomoc w innych formach pracy duszpasterskiej, będących kontynuacją katechezy szkolnej, jak np.: rekolekcje, przygotowanie do sakramentów, grupy formacyjne itp.;

¹³ Por. Kurenda 7/93, s. 25–28, poz. 36; AANKDE, Kurenda 2/1993. W późniejszym czasie Wydział Katechetyczny wydał „Pro memoria” skierowane do dyrektorów szkół i katechetów, dotyczące kwestii mianowania nauczycieli religii. Przypomina się w nim, że skierowanie na czas nieokreślony nie jest aktem mianowania nauczyciela religii. Mianowanie katechety może nastąpić jedynie na wniosek biskupa diecezjalnego kierowany do Kuratora lub Ministra Edukacji Narodowej przez Przewodniczącego Komisji Episkopatu Polski ds. Katechizacji. Kandydaci do mianowania muszą posiadać wyższe wykształcenie teologiczne lub katechetyczne, ośmioletni staż pracy w katechezie oraz bardzo dobrą ocenę pracy katechetycznej zarówno w szkole jak i w parafii. Dokument ten był konsekwencją dyskusji, jaka toczyła się w Komisji Episkopatu Polski ds. Katechizacji i próba wypracowania zasad awansu zawodowego katechety w kontekście polskiego prawa świeckiego i kanonicznego oraz doświadczeń Kościoła na polu nauki religii w innych krajach, zwłaszcza w Niemczech i Włoszech. Z perspektywy czasu można mieć jednak wątpliwości, co do formalnej poprawności takiej regulacji prawnej, która klóciła się z zapisem Karty Nauczyciela, a ponadto, choć w sposób niezamierzony, przyczyniała się do utrwalenia pozycji katechetów jako nauczycieli drugiej kategorii; por. Kurenda 17/93, s. 93–94, poz. 102; AANKDE, Kurenda 2/1993.

¹⁴ Kurenda 4/95, s. 17, poz. 16; AANKDE, Kurenda 4/1995.

- Troska o właściwy i aktualny wystrój wnętrza szkolnych sal katechetycznych, prowadzenie gazetek, gablot i dekoracji okolicznościowych w szkole i kościele¹⁵.

W celu usprawnienia pracy Wydziału Nauki Katolickiej w kwietniu 2001 r. został zakupiony program komputerowy do obsługi wydziału katechetycznego, stworzony pierw dla potrzeb Kurii Metropolitalnej w Lublinie. W związku z tym przygotowano *Kwestionariusz osobowy katechety*, który posłużył zebraniu aktualnych i obszernych danych katechety na temat pracy, awansu zawodowego oraz udziału w życiu parafii¹⁶.

Jednym z ważnych działań organizacyjnych podejmowanych przez Wydział Nauki Katolickiej była troska o zapewnienie uczniom lekcji religii w pełnym wymiarze godzin. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych¹⁷ mówi o wymiarze dwóch godzin katechezy w tygodniu. Niedostateczna liczba katechetów w niektórych parafiach Diecezji Elbląskiej wymuszała konieczność redukcji jednej godziny nauki religii. Biskup Elbląski, wychodząc naprzeciw potrzebie kształcenia katechetów, erygował najpierw Pomezkańskie Kolegium Teologii, a następnie Pomezkański Instytut Teologii w Elblągu i Kwidzynie. Umożliwiło to w krótkim czasie uzupełnienie kadry nauczycieli religii tak, że we wszystkich (poza wyjątkami) szkołach podstawowych — a po reformie oświaty — podstawowych i gimnazjalnych, katecheza odbywa się w wymiarze dwóch godzin tygodniowo. Pozostawała jeszcze kwestia wprowadzenia dwóch godzin katechezy w szkołach średnich. W Diecezji przyjęto wcześniej zasadę, według której katecheci świeccy mieli uczyć w szkołach podstawowych (i gimnazjalnych), a księża w szkołach średnich. Stąd w większości szkół średnich (ponadgimnazjalnych), ze względu na niedostateczną liczbę księży, nauka religii odbywała się w zmniejszonym wymiarze godzin. Po dwunastu latach obecności katechezy w szkole można stwierdzić, że Diecezja Elbląska posiada wystarczającą ilość wysoko wykwalifikowanych i doświadczonych katechetów — tak duchownych jak i świeckich — aby podjąć naukę religii w pełnym wymiarze godzin we wszystkich typach szkół. Dlatego też Biskup Elbląski dnia 25 I 2002 r. wydał Instrukcję¹⁸, która wprowadza drugą godzinę katechezy we wszystkich szkołach ponadgimnazjalnych na terenie Diecezji. Pełny wymiar nauki religii wprowadza się od roku szkolnego 2002/03, zaczynając od klas pierwszych. Taka decyzja została podyktowana nowym programem nauczania religii w szkołach ponadgimnazjalnych, wdrażanym stopniowo od pierwszej klasy oraz trudnościami finansowymi, z jakimi borykają się szkoły, przechodzące proces reformy systemu szkolnego i reformy administracyjnej kraju.

¹⁵ Por. Kurenda 6/95, s. 33, poz. 40; AANKDE, Kurenda 4/1995; Kurenda 21/01, s. 103, poz. 65; AANKDE, Kurenda 10/2001.

¹⁶ Kurenda 21/01, s. 103, poz. 65; AANKDE, Kurenda 10/2001.

¹⁷ Dz.U. z 1992 r. Nr 36, poz. 155.

¹⁸ Kurenda 3/2002, s. 17, poz. 19.

2. Wizytatorzy dekanalni

Z myślą o pełniejszym nadzorze merytorycznym i metodycznym nad katechetami wprowadzona została od roku szkolnego 1992/93 funkcja dekanalnych wizytatorów nauczania religii. Pierwszymi wizytatorami zostali mianowani księża: I. Glegociński, M. Kubecki, R. Kłoniecki, A. Olszewski, W. Rodzewicz i B. Sochacki¹⁹. Wizytatorzy dekanalni są mianowani dekretem Biskupa Elbląskiego na okres jednego roku szkolnego, z możliwością ponownego mianowania. Dnia 26 września 1994 r. ks. bp dr Andrzej Śliwiński spotkał się z dekanalnymi wizytatorami ds. nauczania religii. W wyniku dyskusji Ks. Biskup polecił do wykonania następujące kwestie:

- Troska o dzieło katechizacji została zlecona wszystkim, to jest: proboszczom i wikariuszom, rodzicom i katechetom oraz katolickim pracownikom szkół.
- Wizytatorzy dekanalni zostali zobowiązani do organizowania kwartalnych spotkań formacyjnych dla katechetów powierzonych sobie dekanatów.
- Księżom proboszczom przypomniano o obowiązku comiesięcznych spotkań z katechetami, pracującymi na terenie parafii.
- Katecheci są zobowiązani do udziału we Mszy św. niedzielnej dla dzieci w parafii zatrudnienia, a także do prowadzenia „dziennika wewnętrznego katechizacji”, który po zakończeniu roku szkolnego ma obowiązek przyjąć proboszcz parafii, która zatrudnia katechetę. Dzienniki te należy przechowywać w archiwum parafialnym i okazywać je biskupowi wizytującemu parafię.
- Każdy wizytator dekanalny jest jednocześnie egzaminatorem młodzieży mającej przyjąć sakrament bierzmowania na terenie powierzonych sobie dekanatów. Termin egzaminu do bierzmowania ustala proboszcz parafii z wizytatorem dekanalnym religii na co najmniej dwa tygodnie przed ustalonym terminem bierzmowania.
- Biskup Elbląski postanowił, że świadectwo maturalne z religii zwalnia z bliższego przygotowania do sakramentu małżeństwa. Narzeczeni — zgodnie z obowiązującym prawem — zgłaszają się do kancelarii parafialnej na trzy miesiące przed ślubem, aby w tym czasie odbyć przygotowanie bezpośrednie do sakramentu małżeństwa²⁰.

Na przestrzeni dziesięciu lat istnienia Diecezji Elbląskiej grono wizytatorów dekanalnych wzrastało od sześciu w pierwszym do piętnastu w obecnym roku szkolnym 2001/02. Takie zwiększenie liczby wizytatorów wynika z faktu, że funkcja wizytatora dekanalnego w Diecezji Elbląskiej nie jest związana z zatrudnieniem w Wydziale Nauki Katolickiej i jest wykonywana najczęściej przez księży proboszczów, jako dodatkowe zajęcie. Stąd też, jak do tej pory, nie udało się stworzyć stałego zespołu wizytatorów dekanalnych.

Podczas spotkania wizytatorów w październiku 2001 r. podjęto dalszą refleksję nad modelem postęgi wizytatora katechezy. Wskazano, że praca wizytatora winna

¹⁹ Kurenda 9/92, s. 59, poz. 55; AANKDE, Kurenda 1/1992.

²⁰ Kurenda 21/94, s. 142–143, poz. 136; AANKDE, Kurenda 3/1994.

przebiegać zasadniczo w trzech kierunkach. Pierwszym z nich jest nadzór nad jakością merytoryczną i metodyczną katechizacji. Kontrola i ocena przebiegu pracy katechetycznej i jej wyników mobilizuje nauczyciela religii do ustawicznego doskonalenia warsztatu zawodowego, poszukiwania nowych metod i form pracy z uczniami, jak również do troski o własną formację intelektualną i duchową. Drugim kierunkiem pracy wizytatora dekanalnego jest pomoc katechecie w rozwiązywaniu problemów pojawiających się w pracy oraz umożliwianie mu dalszej formacji poprzez spotkania i dni skupienia. Trzecim kierunkiem pracy wizytatora dekanalnego jest wizytacja szkoły, prowadzona pod kątem zgodności przebiegu nauczania religii z przepisami dotyczącymi obecności katechezy w szkole²¹.

3. Katecheci dekanalni

Na początku roku szkolnego 2002/2003 dyrektor WNK, za zgodą Biskupa Elbląskiego, utworzył nową funkcję — katechety dekanalnego — który jest współpracownikiem księdza wizytatora w dekanacie. Do zadań katechety dekanalnego należą:

- Współpraca z księżmi wizytatorami w organizowaniu dni skupienia dla katechetów;
- Przekazywanie katechetom informacji z Wydziału Nauki Katolickiej;
- Organizowanie lekcji koleżeńskich²².

4. Zmiana nazwy

Po blisko dwuletniej pracy podstawowych struktur diecezjalnych, dnia 28 lutego 1994 r. Biskup Elbląski ustanowił w miejsce Wydziału Katechetycznego Wydział Nauki Katolickiej²³. Zmiana została podyktowana potrzebą poszerzenia zakresu spraw wchodzących w kompetencje Wydziału o sprawy dotyczące systemu kształcenia katolickiego w Diecezji Elbląskiej. Wydziałowi Nauki Katolickiej, oprócz spraw katechetycznych, wchodzących dotychczas w zakres spraw Wydziału Katechetycznego zaczęły podlegać agendy, które do tej pory nie znajdowały oznacznika kompetencji w Kurii Diecezjalnej, a mianowicie: studia teologiczne (na ile dotyczą spraw kształcenia katechetów — Pomezkańskie Kolegium Teologii), kształcenie organistów, Uniwersytet Ludowy z filiami, przedszkola i szkoły katolickie Diecezji oraz urząd cenzora ksiąg religijnych²⁴.

²¹ Por. Notatka służbowa ze spotkania wizytatorów dekanalnych ds. nauki religii z dnia 18 X 2001 r. Akta Wydziału Nauki Katolickiej, l. dz. 693/01 WNK.

²² Kurenda 20/2002, s. 90, poz. 82; AANKDE, Kurenda 11/2002.

²³ Dekret Biskupa Elbląskiego z dnia 28.02.1994., l. dz. 152/94.

²⁴ Kompetencji Wydziału Nauki Katolickiej nie podlega: Wyższe Seminarium Duchowne oraz Punkt Wykładowy Akademii Teologii Katolickiej w Elblągu i Kwidzynie; por. tamże.

5. Zespół Koordynacyjny

Obecność katechezy w szkole stworzyła potrzebę większej współpracy pomiędzy referatami katechetycznymi i ośrodkami doskonalenia nauczycieli. Efektem refleksji i rozmów było utworzenie w 1999 roku Zespołu Koordynacyjnego ds. Katechezy Rzymskokatolickiej Makroregionu Polski Północno-Wschodniej. Celem tego Zespołu jest integracja podmiotów zainteresowanych kształtem katechezy szkolnej i wypracowanie modelu współpracy wydziałów katechetycznych i ośrodków doskonalenia nauczycieli. Zespół koordynacyjny działa na podstawie statutu zatwierdzonego w dniu 28 października 1999 r. W skład Zespołu wchodzi dyrektorzy wydziałów katechetycznych diecezji, należących do metropolii białostockiej i warmińskiej oraz dyrektorzy placówek doskonalenia nauczycieli, leżących na terenie obu metropolii. Zadaniem Zespołu koordynacyjnego jest:

- Diagnozowanie potrzeb i oczekiwań nauczycieli w zakresie doskonalenia zawodowego;
- Wypracowanie wspólnego programu i kierunków doskonalenia nauczycieli i doradców metodycznych religii rzymskokatolickiej;
- Współpraca z podmiotami odpowiedzialnymi za katechezę²⁵.

Wydział Nauki Katolickiej Diecezji Elbląskiej oraz Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu uczestniczą w pracach Zespołu od 2002 roku, a w roku szkolnym 2002/2003 przewodniczyły Zespołowi, przygotowując spotkania dla samego zespołu oraz warsztaty dla konsultantów i doradców metodycznych na temat korelacji między katechezą a językiem polskim, historią i sztuką.

II. FORMACJA KATECHETÓW

Dzieło katechizacji domaga się od Kościoła intensywnej formacji katechetów. Kościół czerpie tutaj wzór z postawy samego Chrystusa, który wiele czasu poświęcał na nauczanie tłumów, a jeszcze więcej przeznaczał na formowanie swoich uczniów. Czynił to nie tylko poprzez słowo, lecz także przez przykład własnego życia i codzienne przebywanie z nimi²⁶. Diecezjalne duszpasterstwo katechetyczne winno zatem „przyznać absolutne pierwszeństwo formacji katechetów świeckich”. Wraz z tym, jako na element rzeczywistości decydujący, trzeba „zwrócić uwagę na formację katechetyczną prezbiterów”, tak w planach studiów w formacji seminaryjnej, jak i w okresie formacji stałej (DOK 234). Dokumenty Kościoła wyraźnie akcentują potrzebę formacji, rozumianej nie tylko jako doskonalenie narzędzi pracy, lecz przede wszystkim jako formację osoby katechety. Same bowiem narzędzia pracy, nawet najdoskonalsze, nie będą skuteczne, jeśli nie będą używane przez dobrze uformowanych katechetów (DOK 234).

²⁵ Por. *Statut Zespołu Koordynacyjnego ds. Katechezy Rzymskokatolickiej Makroregionu Polski Północno-Wschodniej*. Akta Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Diecezjalnej Elbląskiej.

²⁶ Por. Jan Paweł II, *Formacja katechistów*, w: *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Bóg Ojciec*, Kraków – Ząbki 1999, s. 18–19.

Formacja katechetów winna być zarówno chrystocentryczna, jak i eklezjalna. Troszczy się ona bowiem o uzdolnienie katechetów do przekazywania Ewangelii tym, którzy chcą się powierzyć Jezusowi Chrystusowi. W takiej sytuacji katecheta staje się przede wszystkim ewangelizatorem i świadkiem, który głosi Chrystusa, prowadzi do poznania Jego życia i do zjednoczenia z Nim przez sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego. Eklezjalność formacji winna wyrazić się w trosce o utożsamienie się katechety z żywą i aktualną świadomością Kościoła w odniesieniu do Ewangelii i przekazywania Dobrej Nowiny (DOK 235 n.).

Według *Dyrektorium Ogólnego o Katechizacji* formacja katechetów winna uwzględniać trzy zasadnicze wymiary, które określone zostały słowami: „być, wiedzieć, umieć działać”. Pierwszy z nich oznacza formację ludzką, chrześcijańską i apostołską, drugi — intelektualną, trzeci zaś — formację pedagogiczno-dydaktyczną katechetów (por. DOK 238) Według tych wymiarów przedstawi się działalność formacyjną Wydziału Nauki Katolickiej.

1. Formacja duchowa (BYĆ)

Zasadniczy wymiar formacji katechety odnosi się do jego bycia człowiekiem, chrześcijaninem i apostołem. Stąd też wszelka formacja katechetyczna winna pomóc mu „w dojrzewaniu — jako osobie, jako wierzącemu i jako apostołowi” (DOK 238). W szerokim sensie można ten wymiar formacji nazwać duchowym, gdyż akcent położony jest tu na formowaniu katechety jako świadka i ewangelizatora.

Wydział Nauki Katolickiej realizuje formację duchową katechetów poprzez organizację rekolekcji, dni skupienia oraz różnego rodzaju spotkań. Pierwsze rekolekcje katechetyczne organizowane przez WNK odbyły się w 1994 r. w Mikońszewie, w dwóch terminach: 12–14 i 14–16 czerwca. Zostały one przeprowadzone pod nazwą kursokonferencji, aby możliwe było zwolnienie katechetów z zajęć szkolnych. W związku z tym udział katechetów w rekolekcjach był określony według przynależności do dekanatu²⁷. Podobnie było w następnym roku. Po zmianie dyrektora WNK w 1995 r. miejscem rekolekcji katechetycznych została Krynica Morska. Ks. dr W. Zawadzki ustalił trzy turnusy rekolekcji: po świętach Bożego Narodzenia, w czasie przerwy semestralnej i podczas tzw. długiego weekendu: 30.04–3.05. Rekolekcjonistami w tym czasie byli między innymi: ks. bp dr Jacek Jezierski, biskup pomocniczy Archidiecezji Warmińskiej, ks. dr Tadeusz Nosek, asystent w Katedrze Katechetyki Integralnej KUL oraz ks. dr Wiesław Przygoda, adiunkt w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL²⁸. Po wejściu w życie reformy systemu oświaty, w rekolekcje dla katechetów, prowadzone w 2000 i 2001 r., zostały włączone formy doskonalenia zawodowego²⁹. Od 2000 r. jako miejsce rekolekcji katechetycznych oprócz Krynicy Morskiej służy również Stagniewo,

²⁷ Kurenda 7/94, s. 41A, poz. 44; AANKDE, Kurenda 3/1994.

²⁸ Kurenda 26/95, s. 122, poz. 145; AANKDE, Kurenda 4/1995; Kurenda 27/96, s. 151, poz. 129; AANKDE, Kurenda 5/1996; Kurenda 36/97, s. 163, poz. 141; AANKDE, Kurenda 6/1997.

²⁹ Kurenda 10/00, s. 50, poz. 39; AANKDE, Kurenda 9/2000; Kurenda 10/01, s. 46, poz. 36; AANKDE, Kurenda 10/2001.

a od 2002 r. także i Gietrzwałd — sanktuarium Najświętszej Maryi Panny i jednocześnie długoletnia siedziba Studium Katechetycznego Diecezji Warmińskiej.

Dnia 23 lutego 1996 r. Biskup Elbląski wydał dekret zobowiązujący katechetki i katechetów do uczestnictwa w rekolekcjach. Siostry zakonne oraz kapłani zakonni i diecezjalni, z racji swego stanu, są zobowiązani do odprawienia dorocznych rekolekcji zamkniętych. Dekret nakłada taki obowiązek także na katechetów świeckich, co jest jednocześnie warunkiem przedłużenia misji kanonicznej³⁰. Jako rekolekcje katechetyczne zostały zaliczone rekolekcje organizowane dla nauczycieli religii przez Wydział Nauki Katolickiej Diecezji Elbląskiej bądź inne diecezjalne wydziały katechetyczne i zgromadzenia zakonne oraz pielgrzymka piesza na Jasną Górę. Od 2001 r. zalicza się katechetom rekolekcje katechetyczne organizowane przez WNK Diecezji Elbląskiej, Elbląską Pielgrzymkę Pieszą na Jasną Górę oraz rekolekcje w ruchach i wspólnotach religijnych dla katechetów, którzy są członkami danych ruchów bądź wspólnot, lub też utrzymują z nimi stały kontakt. Nowe zasady realizacji obowiązku dorocznych rekolekcji katechetycznych podkreślają wartość stałej formacji świeckich, jaka dokonuje się w ruchach i wspólnotach religijnych. Nie ogranicza się ona tylko do rekolekcji, lecz znajduje kontynuację w różnego rodzaju systematycznych spotkaniach w ciągu całego roku. Katecheta, który jest nie tylko nauczycielem i wychowawcą, ale również świadkiem i mistagogiem, sam potrzebuje oparcia we wspólnocie wiary, która pozwala mu ściślej jednoczyć się z Chrystusem i Kościołem.

Pomocą w duchowej formacji służą dni skupienia, które pośród codziennych obowiązków pozwalają katechetom na refleksję i modlitwę, dzielenie się życiem i umocnienie wiary. Były one organizowane przede wszystkim w ramach Pomezkańskiego Instytutu Teologii, który kształcił katechetów. W roku szkolnym 2001/2002 dni skupienia zostały przeprowadzone w Elblągu, Kwidzynie i Malborku. Od roku szkolnego 2002/2003 katecheci są zobowiązani do udziału w jesiennym i wiosennym dniu skupienia organizowanym przez wizytatora dekanalnego. Pierwszy z nich odbywa się w drugiej połowie listopada i wprowadza w nowy rok liturgiczny, drugi natomiast przygotowuje do przeżywania czasu Wielkiego Postu i Wielkanocy.

Formacja duchowa katechetów Diecezji Elbląskiej dokonuje się poprzez wydarzenia takie, jak: inauguracja roku katechetycznego i spotkanie opłatkowe. Pierwsze spotkanie inaugurujące nowy rok szkolny i katechetyczny w Diecezji Elbląskiej zostało zorganizowane dnia 31 sierpnia 1992 r. w kościele Bożego Ciała, który służy zwykle jako miejsce spotkań katechetycznych³¹. Rok szkolny 1994/95 katecheci rozpoczęli pieszą pielgrzymką do sanktuarium Świętej Rodziny w Ryjewie, która odbyła się 21 sierpnia 1994 r. Pielgrzymi wyruszyli z konkatedry św. Jana w Kwidzynie pod przewodnictwem ks. dra J. Wiśniewskiego — dyrektora Wydziału Nauki Katolickiej. W Ryjewie katecheci uczestniczyli we Mszy św. sprawowanej przez Biskupa Elbląskiego, następnie wzięli udział w modlitwie różańcowej, a na zakończenie otrzymali misje kanoniczne³². W następnych latach

³⁰ Kurenda 5/96, s. 22, poz. 29; AANKDE, Kurenda 5/1996.

³¹ Kurenda 8/92, s. 48, poz. 44; AANKDE, Kurenda 1/1992.

³² Kurenda 9/94, s. 58, poz. 63; AANKDE, Kurenda 3/1994.

przyjął się zwyczaj organizowania uroczystej inauguracji roku szkolnego dla katechetów w pierwszą sobotę września³³.

Od 1998 r. Wydział Nauki Katolickiej wraz z konsultantem ds. katechezy szkolnej przy Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu organizuje spotkania opłatkowe dla katechetów. Pierwsze takie spotkanie miało miejsce w dniu 10 grudnia 1998 r. i było połączone z wykładem na temat metodyki nauczania³⁴. Od tego czasu każdego roku organizowane jest spotkanie opłatkowe, które nie ogranicza się tylko do składania życzeń i dzielenia się opłatkiem, ale wiąże się z wykładem o aktualnej tematyce bądź jasełkami oraz wymianą katechetycznych doświadczeń.

2. Formacja intelektualna (*WIEDZIEĆ*)

Katecheta, oprócz tego, że jest świadkiem, jest także nauczycielem wiary. Aby mógł dobrze wypełnić swe zadanie, musi *wiedzieć*, czyli dobrze znać treść orędzia chrześcijańskiego, które przekazuje, znać również adresatów, do których skierowana jest nauka wiary oraz kontekst społeczny, w jakim dokonuje się przekaz katechetyczny. Z tej racji katecheta potrzebuje solidnej formacji intelektualnej, zarówno teologiczno-biblijnej, jak i pedagogiczno-psychologicznej (PDK 155).

Z myślą o kształceniu katechetów Biskup Elbląski dnia 27 maja 1993 roku powołał Pomezński Instytut Teologii, który miał zapewnić pełne przygotowanie katechetyczno-pedagogiczne oraz dawał możliwość podjęcia studiów magisterskich z teologii³⁵. Do niedawna Instytut prowadził trzyletnie zaoczne studia licencjackie oraz pięcioletnie zaoczne studia magisterskie. Po włączeniu Instytutu w struktury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego pozostały tylko studia magisterskie. Natomiast w roku akademickim 2002/2003 Pomezński Instytut Teologii we współpracy z Wydziałem Nauki Katolickiej prowadził podyplomowe studia dydaktyki katechezy, które służyły dalszej formacji intelektualnej katechetów i dały im możliwość awansu zawodowego.

Wydział Nauki Katolickiej był trzykrotnie organizatorem lub współorganizatorem konferencji katechetycznych. Pierwsza z nich, przygotowana we współpracy z Duszpasterstwem Młodzieży, skierowana do księży katechetów, odbyła się dnia 24 lutego 1999 r. i dotyczyła katechetycznych implikacji reformy oświaty. Referat pt.: „Reforma systemu edukacji a programy nauczania religii w szkołach średnich” wygłosił ks. dr Jan Doppke z Pelplina, zaś ks. prof. dr hab. Stanisław Kulpaczyński z KUL-u poprowadził wykład zatytułowany: „Katecheza nauczaniem w służbie wiary”. Ks. mgr lic. Grzegorz Puchalski, student katechetyki KUL, przeprowadził katechezę z zastosowaniem metody celebracji liturgicznej³⁶.

³³ Kurenda 21/97, s. 94, poz. 86; AANKDE, Kurenda 6/1997.

³⁴ Kurenda 29/98, s. 116, poz. 125; AANKDE, Kurenda 7/1998.

³⁵ Kurenda 12/93, s. 58–59, poz. 67–68; AANKDE, Kurenda 2/1993. W związku z tym, że Pomezński Instytut Teologii jest treścią odrębnego rozdziału niniejszej publikacji, poprzestaje się tutaj tylko na krótkiej informacji o nim.

³⁶ Kurenda 6/99, s. 11, poz. 15; AANKDE, Kurenda 8/1999.

Opublikowanie ważnych dokumentów katechetycznych Kościoła w Polsce stało się okazją do zorganizowania drugiej konferencji katechetycznej. Dnia 27 października 2001 r. odbyła się promocja *Polskiego Dyrektorium Katechetycznego* oraz *Podstawy programowej katechezy Kościoła w Polsce*. Prezentacji dokumentów dokonał ks. prof. dr hab. Zbigniew Marek SI z Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie. Konferencja odbyła się w dwóch miejscach — Elblągu i Kwidzynie — aby jak największa ilość katechetów mogła z niej skorzystać.

Trzecia konferencja katechetyczna, zorganizowana wspólnie z ks. dr. A. Śnigierem w ramach formacji permanentnej kapłanów, odbyła się 11 maja 2002 r. Prowadzącym był ponownie ks. profesor Z. Marek z Krakowa. Spotkanie dotyczyło nowego programu nauczania w szkołach ponadgimnazjalnych oraz stosowania metod biblijnych w pracy katechetycznej.

3. Formacja pedagogiczno-dydaktyczna (UMIEĆ DZIAŁAĆ)

Trzecim wymiarem formacji katechety jest wymiar umiejętności działania. „Katecheza jest aktem komunikacji międzyludzkiej i dlatego wymaga znajomości metod i środków komunikacji. Tę umiejętność działania może katechezie zapewnić dobra orientacja w dydaktyce i pedagogice oraz zdobyta przez ćwiczenia i praktyki zdolność posługiwania się różnymi metodami stosowanymi w procesie dydaktycznym i pedagogicznym z uwzględnieniem specyficznych metod katechetycznych” (PDK 155). Formacja powinna pomóc katechezie w rozwoju jego zdolności wychowawczych, dzięki którym ułatwi on swoim uczniom dojrzewanie w wierze. Ma także rozwijać w nim umiejętność pracy poprzez różnorodne formy i metody adekwatne do sytuacji, pojętności i wiary adresatów katechezy.

Wydział Nauki Katolickiej realizuje formację pedagogiczno-dydaktyczną poprzez kursy i warsztaty metodyczne oraz lekcje koleżeńskie organizowane we współpracy z Warmińsko-Mazurskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu³⁷. Pierwszy kurs pedagogiczny zorganizowano na początku 1993 r. we współpracy z elbląskim WOM i był prowadzony w Elblągu i Kwidzynie³⁸.

W październiku 1998 r. br. mgr Krzysztof Łaszuk, członek Instytutu Chrystusa Króla, został mianowany konsultantem ds. katechezy szkolnej przy WOM w Elblągu. W zakres jego obowiązków wchodzi m.in.: wszechstronna pomoc metodyczna, podnoszenie kwalifikacji zawodowych katechetów oraz wizytowanie lekcji religii. Konsultant katechetyczny jest ścisłym współpracownikiem dyrektora Wydziału Nauki Katolickiej. Owocem tej współpracy były różnego rodzaju warsztaty metodyczne, prowadzone zarówno w Elblągu, jak i w innych miastach Diecezji Elbląskiej. Reforma administracyjna kraju oraz reforma systemu oświaty pozwala na tworzenie stanowisk doradców metodycznych również dla nauczycieli religii. Od września 2001 r. mgr Ewa Zarębska, katechetka z Kwidzyna, została doradcą metodycznym dla powiatu kwidzyńskiego. Rok później stanowisko doradcy meto-

³⁷ Do 1999 r. był to Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Elblągu.

³⁸ Kurenda 18/92, s. 104, poz. 124; AANKDE, Kurenda 1/1992.

dycznego zostało utworzone w powiecie malborskim i powierzone mgr Barbarze Grzymale, katechetce ze Szkoły Podstawowej Nr 9 w Malborku. Zadaniem doradcy metodycznego jest doskonalenie zawodowe katechetów na danym terenie we współpracy z Wydziałem Nauki Katolickiej. Organizuje on comiesięczne spotkania warsztatowe, które stanowią okazję do poszerzenia form i metod pracy z uczniami, a jednocześnie służą integracji środowiska katechetycznego.

W roku szkolnym 2001/2002 Wydział Nauki Katolickiej zorganizował lekcje koleżeńskie dla katechetów z Elbląga. Pozwalają one na prezentację nowych metod w katechezie, dzielenie się doświadczeniem, służą także ocenie pracy katechetów. Od roku szkolnego 2002/2003 katecheci dekanalni są zobowiązani, we współpracy z wizytatorem dekanalnym, do zorganizowania lekcji koleżeńskich na terenie podległych dekanatów.

4. Zasłużeni katecheci

Wydział Nauki Katolickiej, choć istnieje od dziesięciu lat, ma w swoich szeregach katechetów, którzy przez długie lata katechezy — najpierw parafialnej, a następnie szkolnej — dali dowód swego przywiązania do Chrystusa i Kościoła, wypełniając sumiennie, uczciwie i odpowiedzialnie swą katechetyczną postugę. Są to osoby o wysokim poziomie życia moralnego i religijnego, aktywnie uczestniczące w życiu parafialnym i cieszące się dobrą opinią duszpasterzy. Okazją do odznaczenia najstarszych katechetów stało się pięciolecie Diecezji Elbląskiej. Na wniosek ks. dra W. Zawadzkiego — dyrektora Wydziału Nauki Katolickiej — papieskim odznaczeniem *Benemerenti* uhonorowane zostały następujące katechetki: Józefa Pietkiewicz³⁹, Teresa Gursztyn⁴⁰, Irena Wlazły⁴¹, Bożena Wiśniewska⁴² i s. Romualda Kowalewska CSC⁴³. W roku Wielkiego Jubileuszu 2000 wśród diecezjan odznaczonych medalem *Benemerenti* znalazła się Teresa Bukalska, katechetka z parafii Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Malborku.

III. TROSKA O KATECHIZOWANYCH

Zadaniem referatu katechetycznego — obok pracy administracyjnej i formacyjnej — jest również troska o katechizowanych, zwłaszcza o dzieci i młodzież. Wyraża się ona w nadzorze nad organizacją rekolekcji dla dzieci i młodzieży, w koordynacji szkolnego nauczania religii z katechezą sakramentalną w parafii, a także w inspirowaniu działań duszpastersko-katechetycznych w diecezji (por. PDK 137).

³⁹ Katechetka par. Św. Jana Chrzciciela w Malborku, w katechizacji przepracowała 45 lat.

⁴⁰ Katechetka par. MB Królowej Polski w Elblągu, w katechizacji przepracowała 45 lat.

⁴¹ Katechetka par. Św. Józefa w Morażu, w katechizacji przepracowała 25 lat.

⁴² Katechetka par. Św. Mikołaja w Elblągu, w katechizacji przepracowała 30 lat.

⁴³ Katechetka par. Św. Mikołaja w Elblągu, w katechizacji przepracowała 25 lat.

1. Rekolekcje wielkopostne

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych mówi o tym, że: „uczniowie uczęszczający na naukę religii uzyskują trzy kolejne dni zwolnienia z zajęć szkolnych w celu odbycia rekolekcji wielkopostnych”⁴⁴. Wydział Nauki Katolickiej sprawuje nadzór nad organizacją rekolekcji wielkopostnych dla dzieci i młodzieży w całej Diecezji, a zwłaszcza w Elblągu, gdzie dyrektor WNK informuje dyrektorów szkół o przewidzianym terminie rekolekcji.

Pierwsze rekolekcje wielkopostne dla dzieci i młodzieży Elbląga zostały zorganizowane w Wielkim Tygodniu, to jest od Niedzieli Palmowej do Wielkiej Środy 1993 r. Podobnie było w innych parafiach Diecezji. Dyrektor WNK zalecił, aby tam, gdzie jest większa liczba szkół ustalony został jeden termin dla wszystkich⁴⁵. Szybko jednak przekonano się, że Wielki Tydzień nie jest dobrym terminem na rekolekcje dla dzieci i młodzieży⁴⁶ i zaczęto organizować je w dogodniejszych duszpastersko terminach. W Elblągu — do 2001 roku — rekolekcje dla dzieci i młodzieży organizowano w trzech dniach, poprzedzających Niedzielę Palmową, która, jako Świątowy Dzień Młodzieży, stanowiła zwieńczenie rekolekcji⁴⁷. W roku szkolnym 2001/2002 Wydział Nauki Katolickiej poddał pod dyskusję księży proboszczów i katechetów możliwość organizacji rekolekcji szkolnych⁴⁸. Wnioski ze spotkań poświęconych zmianie form rekolekcyjnych zostały przedłożone Biskupowi Elbląskiemu, który na ich podstawie wydał Instrukcję⁴⁹, dotyczącą organizacji rekolekcji wielkopostnych dla dzieci i młodzieży na terenie miasta Elbląga. Zarządza się w niej organizację rekolekcji szkolnych w szkołach podstawowych w dowolnym terminie Wielkiego Postu. Rekolekcje dla młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej mają być organizowane w jednym terminie: od środy do piątku przed Niedzielą Palmową. Rekolekcje szkolne w Wielkim Poście 2002 i 2003 roku pokazały, że jest to owocna i obiecująca forma pracy, choć wymaga zwiększonego wysiłku organizatorów.

⁴⁴ Dz.U. z 1992 r. Nr 36, poz. 155, par. 10.

⁴⁵ Kurenda 2/93, s. 7, poz. 10; AANKDE, Kurenda 2/1993.

⁴⁶ Argumenty za zmianą terminu rekolekcji były następujące: dni od Wielkiego Poniedziałku do Wielkiej Środy to czas wyężonej pracy duszpasterskiej, zwłaszcza posługi w konfesjonale i jednocześnie przygotowania liturgii Triduum Paschalnego. Okazało się, że część uczniów potraktowała okres rekolekcji jako przedłużenie ferii. Trudno było liczyć w tym czasie na pomoc nauczycieli.

⁴⁷ Por. Kurenda 3/00, s. 13, poz. 14; AANKDE, Kurenda 9/2000.

⁴⁸ Założenia rekolekcji szkolnych: rekolekcje szkolne są rozumiane jako dni duszpastersko-wychowawcze. Mają integrować podmioty wychowawcze: szkołę i parafię przez wspólne wypracowanie programu rekolekcji oraz aktywny udział katechetów i wychowawców. Ważne jest także włączenie rodziców w przygotowanie i program rekolekcji, uwzględnienie sytuacji wychowawczej danej szkoły i środowiska, zaangażowanie uczniów w przygotowanie i prowadzenie rekolekcji (rekolekcje „z” uczniami, a nie „dla” uczniów). Rekolekcje szkolne stanowią ponadto element programu wychowawczego szkoły. Celem rekolekcji szkolnych jest: pogłębienie wiary i rozwój moralności uczniów, kształtowanie właściwych postaw w kontekście poruszanych zagadnień wychowawczych, nabywanie umiejętności angażowania się w sprawy parafii i środowiska lokalnego, eliminacja dwutorowości w życiu ucznia (życie religijne oddzielone od codziennych decyzji i wyborów) oraz tworzenie nowego wizerunku szkoły.

⁴⁹ Kurenda 2/02, s. 10, poz. 11.

2. Przygotowanie do bierzmowania

Zadaniem referatu katechetycznego jest koordynacja nauczania religii w szkole z katechezą sakramentalną dzieci i młodzieży (PDK 137). Działania Wydziału Nauki Katolickiej dotyczą przede wszystkim nadzoru nad przygotowaniem młodzieży do sakramentu bierzmowania. W dniu 8 września 1995 r. Biskup Elbląski wydał zarządzenie, dotyczące przygotowania do sakramentu bierzmowania. Poleca w nim „przygotowanie młodzieży do bierzmowania przez katechezę przykościelną w ciągu dwóch lat po ukończeniu szkoły podstawowej. Dwuletni okres przygotowania — stwierdza dalej Ksiądz Biskup — winien doprowadzić młodzież do większej dojrzałości chrześcijańskiej i ściślejszego związania ze wspólnotą parafialną”⁵⁰. Decyzja Księży Biskupa spowodowana była troską o większą dojrzałość młodzieży przystępującej do sakramentu bierzmowania i ściślejsze związanie młodych z własną parafią. Dlatego przesunięto udzielanie tego sakramentu o dwa lata — na koniec drugiej klasy szkoły średniej. Od 1995 r. było prowadzone w parafiach dwuletnie przygotowanie do sakramentu bierzmowania, brakowało jednak podreżników.

Ze względu na zmiany w strukturze szkół po reformie systemu oświaty zaistniała potrzeba nowych regulacji prawnych. Dlatego Biskup Elbląski, dekretem z dnia 5 października 2001 r. ustalił dwuletni okres przygotowania na trzecią klasę gimnazjum i pierwszą klasę szkoły ponadgimnazjalnej⁵¹. Tym samym dekretem określił materiały *Wyptyń na głębię*, przygotowane przez Wydział Katechetyczny Archidiecezji Krakowskiej, jako obowiązujące w naszej Diecezji.

3. Konkursy i olimpiady

Wydział Nauki Katolickiej, troszcząc się o integralny rozwój uczniów, proponuje różne formy konkursów i olimpiad wiedzy religijnej. W 2001 r. dzieci ze szkół podstawowych Diecezji Elbląskiej uczestniczyły w ogólnopolskim konkursie na temat ks. kard. Stefana Wyszyńskiego, zatytułowanym *Z Zuzeli na Stolicę Prymasów*. Na etapie szkolnym w konkursie wzięło udział 132 uczniów z kilku szkół podstawowych. W etapie diecezjalnym wzięło udział 15 uczniów, reprezentując wysoki poziom wiedzy o Prymasie Tysiąclecia. Nagrodą za udział w etapie diecezjalnym była dla wszystkich uczestników pielgrzymka do Stoczka Warmińskiego — miejsca uwięzienia kard. S. Wyszyńskiego. Pięcioro uczniów zakwalifikowało się do ogólnopolskiego finału, który odbył się we wrześniu 2001 r. w Warszawie.

Już od czternastu lat organizowana jest Ogólnopolska Olimpiada Wiedzy Religijnej dla młodzieży szkół średnich (ponadgimnazjalnych). XIII edycja Olimpiady odbywała się pod hasłem *Bóg bogaty w miłosierdzie*, a jej celem było poznanie nauki o Bożym miłosierdziu, jaka płynie z Ewangelii wg św. Łukasza,

⁵⁰ Kurenda 16/95, s. 79, poz. 98; AANKDE, Kurenda 4/1995. Do tego czasu sakramentu bierzmowania udzielano w klasie ósmej szkoły podstawowej.

⁵¹ Kurenda 25/01, s. 126, poz. 83; AANKDE, Kurenda 10/2001.

z nauczania Kościoła, a zwłaszcza z nauczania papieża Jana Pawła II. Młodzież Diecezji Elbląskiej po raz drugi wzięła udział w tej olimpiadzie. W etapie szkolnym wzięło udział 307 uczniów z 24 szkół średnich. Z tej liczby wyłoniono 67 uczestników etapu diecezjalnego, który został przeprowadzony w Zespole Szkół Ekonomicznych w Elblągu. Po sprawdzeniu testów pisemnych komisja konkursowa zakwalifikowała do finału ogólnopolskiego trzy osoby: Łukasza Wiśniewskiego z LO w Pasłęku oraz Marię Okońską z I LO i Monikę Bezek z II LO w Kwidzynie. W ogólnopolskim finale, który odbył się dniami 25–27 kwietnia 2003 r., osoby te zajęły bardzo dobre miejsca pośród 116 wyścienicie przygotowanych finalistów olimpiady.

Należy ponadto nadmienić, że w Diecezji Elbląskiej organizowany jest pod patronatem Akcji Katolickiej i Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli konkurs diecezjalny dla dzieci ze szkół podstawowych i młodzieży gimnazjalnej. Młodzież szkół średnich chętnie bierze udział w konkursie wiedzy biblijnej organizowanym przez Stowarzyszenie *Civitas Christiana*.

ZAKOŃCZENIE

Dwanaście lat w historii Kościoła to bardzo krótki okres czasu. Dla Diecezji Elbląskiej, która powstała w 1992 r., jest to jednak „aż” dwanaście lat wyteżonej pracy nad budowaniem fundamentów, struktur i organizacji Kościoła lokalnego. Początki Diecezji to czas na pewno bardzo ważny i brzemienisty w skutkach, wykraczających daleko poza dzień dzisiejszy.

Dwanaście lat Diecezji Elbląskiej było tworzeniem od podstaw całego Wydziału Nauki Katolickiej. Dzięki zaangażowaniu i wysiłkowi kolejnych dyrektorów Wydział Nauki Katolickiej stał się skutecznym narzędziem dla kierowania działalnością katechetyczną w Diecezji. Wprowadzono odpowiednie akty prawne i regulacje, określające prawa i obowiązki proboszczów i katechetów. Dyrektorzy Wydziału podejmowali działania, służące ocenie realizacji rozporządzeń MEN w odniesieniu do lekcji religii w szkole. W trosce o lepszą pracę Wydziału wprowadzono funkcję wizytatora dekanalnego i katechety dekanalnego. Wydział Nauki Katolickiej już od początku podjął się wszechstronnej formacji katechetów — nie tylko intelektualnej, lecz także duchowej i pedagogicznej, tak aby przekaz wiary był pełny i zrozumiały dla adresata oraz by pociągał mocą świadectwa katechety. Wydział Nauki Katolickiej widział też swoją rolę w trosce o formację katechizowanych, prowadząc nadzór nad rekolekcjami wielkopostnymi dla dzieci i młodzieży, inspirując przygotowanie do sakramentu bierzmowania oraz przygotowując i organizując konkursy i olimpiady wiedzy religijnej z myślą o pożytku takich imprez dla dzieci i młodzieży.

Z pewnością jednak to, co zostało wykonane nie wyczerpuje zadań Wydziału Nauki Katolickiej. Reforma systemu oświaty oraz wyzwania natury społecznej, kulturowej i religijnej, które znajdują swe echo w adresatach katechezy nie pozwalają spocząć na laurach. Konieczne jest zwiększenie działań w kierunku stałego podnoszenia kwalifikacji katechetów, w tym formacji pedagogiczno-dydak-

tycznej w porozumieniu z konsultantem ds. lekcji religii przy ODN w Elblągu oraz doradcami metodycznymi w terenie. Wydział Nauki Katolickiej potrzebuje ściślejszej współpracy z wizytatorami dekanalnymi, również w kwestii formacji duchowej katechetów. Wyzwaniem dla Wydziału Nauki Katolickiej pozostaje cały czas sprawa parafialnej katechezy dzieci, młodzieży i dorosłych, a także rekolekcji szkolnych dla dzieci i młodzieży. Zauważa się potrzebę lepszej i szybszej komunikacji między dyrektorem a katechetami, stworzenia strony internetowej lub biuletynu katechetycznego. To tylko niektóre z wyzwań, stojących przed Wydziałem Nauki Katolickiej, które trzeba będzie podjąć, aby działalność katechetyczna przynosiła dobre owoce.

FAKULTÄT KATHOLISCHER WISSENSCHAFTEN DER ELBINGER DIÖZESANKURIE

ZUSAMMENFASSUNG

Dieser Beitrag entstand anlässlich des 10-jährigen Bestehens der Elbinger Diözese. Sein Verfasser ist Pfarrer Grzegorz Puchalski, Direktor dieser Fakultät. Es ist ein komplexer Versuch, die Geschichte des uns interessierenden Themas darzustellen, sowie eine Analyse der Organisation des Seelsorgedienstes.

Ein separates Thema des Artikels ist die Bearbeitung, welche die Formation der Seelsorger betrifft, und auch die Sorge um die Seelsorgebedürftigen. Wertvoll sind die Schlussfolgerungen, unter denen vor allem die Notwendigkeit einer engen Zusammenarbeit mit den Dekanatsinspektoren, die Notwendigkeit ständiger Steigerung der Qualifikationen und eine größere Sorgfalt um die Seelsorge der Kinder und Jugendlicher in der Pfarrgemeinde hervorgehoben werden.